

# PRIVE

da Rafael Camenisch

**TGI CHE PRETENDA OZ ANC CHE LA TECNOLOGIA DA FUNC MOBIL NA FATSCHIA NAGINS DONNS A LA SANADAD N'È BETG MO MALINFURMÀ, MABAIN ER NAIV E SENZA LA VISTA DA TGE CHE CAPITA OZENDI SIN IL SECTUR DA LA TELECOMMUNICZIUN DA FUNC MOBIL.**

Dapi l'introducziun dal natel D cun il sistem Global System for Mobile communication (GSM) en ils onns '90 èn las premias per las cassas da malsauns en Svizra creschidas mintga onn per rodund 10%.

Gia l'onn 1992 ha ina studia da l'uni Berna demussà en connex cun l'emettur d'ondas curtas da Schwarzenburg che la radiaziun da quest emettur chaschunia tar uffants grevas flaivlezzas da concentraziun e dad emprender. In studi a lung temp (tals n'existan gnanc segund las explicaziuns da firmas da telecomunicaziun!) davart la radiaziun en l'ambassadi american a Moscau che ha cuzzà 22 onns ha mussà: i ha dà 5 giadas dapli disturbis da durmir che normal, 8 giadas dapli malsognas psichicas cun depressiuns, 10 giadas dapli suicidis e quasi tut la gliעד è morta da cancer u accidents.

L'october 2002 ha ina gruppaziun da miedis da tuttas direcziuns da la Germania constatà en ses „Freiburger Appell“ in augment rasant e dramatic da differentas malsognas grevas e cronicas u disturbis psicosomatics. Quella gruppaziun da miedis scriva en ses rapport a la politica e publicitad ch'els na sappian betg snegar il connex cun antennas da natel.

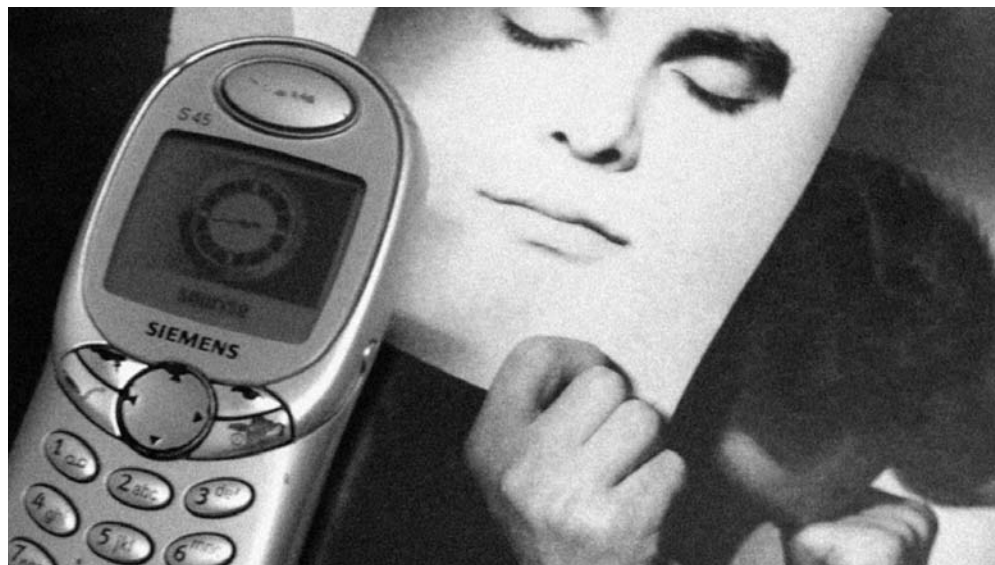
Il consum dal medicament Ritalin che quietescha, far vegnir pli allert u procloma sentiments da cletg, gist segund situaziun, è s'augmentà tenor l'uffizi da sanadad federal da la Svizra davent da 1996, l'onn da l'introducziun dal func mobil cun ina rait cumpletta per l'entir pajais, per 690% per onn! I dumber da clients en vegliadetgna d'uffant crescha mintga onn per 470%. Interessant en quest connex èsi tranter bler auter da savair che multis da farma sco Novartis han fatg provas cun medicaments sco Ritalin gia dapi 1992 per exempel a Schwarzenburg.

Il professor svedais Leif Salford ha chattà or che la barriera tranter saung e tschurvè sa s'arva sut l'influenza da la radiaziun: tassis, medicaments e substanzas nuschaivlas pon entrar en il tschurvè ed al donnegiar – e quai tar radiazuns sut las valurs lubidas.

# L IGNORÀ

Professer Peter Semm da Frankfurt ha gia mussà 1996 en experiments cun utschels che 60% da las cellas da gnarva reagescha fauss – e quai tar ina valur da radiaziun lunsch sut il cunfins legals.

Questa glista sa schess prolungar quasi senza fin. Tgi che na crai betg en il donnegiamet entras il func mobil, na vul semplamein betg vesair quel.



Studias cumprovan senza dubis: La radiaziun da func mobil chaschuna tranter auter depressiuns, disturbis da concentraziun e da durmir, hiperactivitad e bler auter.

## VALURS LEGALAS BLER MEMIA AUTAS

Tar las valurs da radiaziun en Svizra vegni differenzià tranter quellas en lieus, nua ch'i ha savens glied ed auters lieus. Tar la gruppa dals emprims lieus (per exempels chasas, scolas u biros) vala ina limita da 4 Volt pro meter (V/m) tar ina frequenza da 900 Megahertz (Mhz), sco per exempel Sunrise l'ha, e 6 V/m tar 1800 Mhz cun la quala Orange lavura. En auters lieus (ordaifer vitgs, en guauds, en las muntognas etc.) sa numnan las cifras currespondentas 41 respectivamain a 58 V/m. Questas limitas valan dapi il favrer 2002 en Svizra.

Tar la fixaziun da questas cifras han ins be resguardà effects termics, pia sch'il corp daventa tar tge radiaziun quant pli chaud. Ins n'ha dentant betg resguardà effects atermics u biologics. Pli grev che motivs da sanadad han las pussaivladads da la tecnologia giugà tar questa decisiun.

Differentas studias han dentant demussà cleramain e senza laschar dubis u eventuali-

tads che persunas daventan gia malsaunas tar ina radiaziun 0,06 V/m! Dr. Lebrecht von Kitzling da l'uni Lübeck tar quests resultats: „I cumenza en general cun disturbis da concentraziun, difficultads da concentraziun, va vinavant cun disturbis da ritmus dal cor, tgvillar en las ureglias e reacziuns allergicas.“ Tut quai tar ina radiaziun ch'è 7 enfin 10 giadas sut las limitas legalas! Davent dad ina valur da

0,4 V/m mussan 10% da l'entira populaziun problems da sanadad gravonts.

Pli auta che la radiaziun è e pli ditg ch'insatgi sto supportar questa e cun pli grevas consequenzas per la sanadad ch'ins sto tegnair quint.

Ma il pir: per il funcziunar da natels bastass ina radiaziun da 0,00015 V/m. Ma perquai che la glied vul anc pudair telefonar en la 5avla alzada sutterrana e sin mintga piz, sto la radiaziun esser pli auta.

## IL DESASTER CUN UMTS

A la fin da 2002 davi en Svizra rodund 8000 antennas da natel, a la fin da 2003 il dubel. Per introducir la nova tecnologia cun il num UMTS drovi anc 12000 ulteriuras. E per che questa cifra bastia e la tecnologia funcziuneschia, sto la radiaziun muntar dapertut, en mintga chantun da la cuntrada, 4V/m. Quai munta nagut auter che mintga lieu fiss en il futur sco da star oz gist sper ina antenna da natel: in disaster strusch imaginabel per la sanadad da l'entir pajais! Sch'ins na vules

betg augmentar la forza da la radiaziun, ma tuttina cuntanscher il medem effect, stuvessi dar mintga 300 meters ina antenna da func mobil.

Il cussegl federal ha dentant stuvì prolungar la durada da l'installaziun da tut las antennas previdas. Il motiv: il pievel ha cumenzà a dir NA.

Quai n'è dentant betg uschè simpel perquai che politica (federala u communal) ed economia lavuran maun in maun. E la pressa ch'è na po betg survivor senza inserats sto per grondas parts desister da scriver a moda critic davart il svilup dal func mobil. Universitads vegnan per part sponsuradas da firmas da func mobil, uschia è Sunrise per exempel il sponsor principal da l'uni Berna. La consequenza è logica: Be resultats „amiables“ da studias chattan la via a la publicitad.

## SCHLIAZIUNS, CUSSEGLS E TELEFONS SENZA CORDA

Per blera glied vali da sa dustar cun tuttas armas encunter antennas da natel. I dat dentant uniuns che sustegnan da scriver protestas encunter dumondas da baghegiar antennas da natel e che sustegnan er en dumondas giuridicas. Talas uniuns han savens la funcziun d'in post da cussegliaziun. L'onn 2002 hai dà protestas encunter varga 90% da las dumondas dad erregere antennas.

A lunga vesta sto dar novas tecnologias ch'èn mains donnegiontas. Auter na funcziuna quai betg. I na va er betg da vulair prubar UMTS insaquants onns e suentar retrair: gia ussa han ins pajà bleras milliardas francs (al stadi bainchapi) per ils dretgs da concessiun.

Sa schurmegiar po mintga persuna cun desister dad in handy, cun laschar mess giu il natel uschè savens sco pussaivel, en scadin cass betg durmir sper il handy, discurre be uschè ditg sco necessari cun el, scriver be ils sms che ston esser e na far diever dad el en l'auto (er pervi da la radiaziun). Ulteriur è er telefons „normals“ senza cabel uschè donnegionts sco d'avair in'antenna da natel en chasa!

Ulteriuras infurmaziuns en l'internet: [www.gigaherz.ch](http://www.gigaherz.ch) e [www.buergerwelle.ch](http://www.buergerwelle.ch)

U tar l'uniun: Prighel smog electric Surselva, Chascha postala 30, 7130 Glion; Rita Cadruvi, media da la medischna naturala, 081 925 43 04, u Francestg Friberg, cussegliader da sanadad, 081 941 24 19.